

Avrupa'yı Borç Krizinden Çin mi Kurtaracak?

AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton (solda) ve Çin Devlet Müşaviri Dai Bingguo, 10 Temmuz 2012'de başkent Pekin'de düzenlenen AB-Çin Stratejik Diyalogu'na katıldı.

Altay ATLI

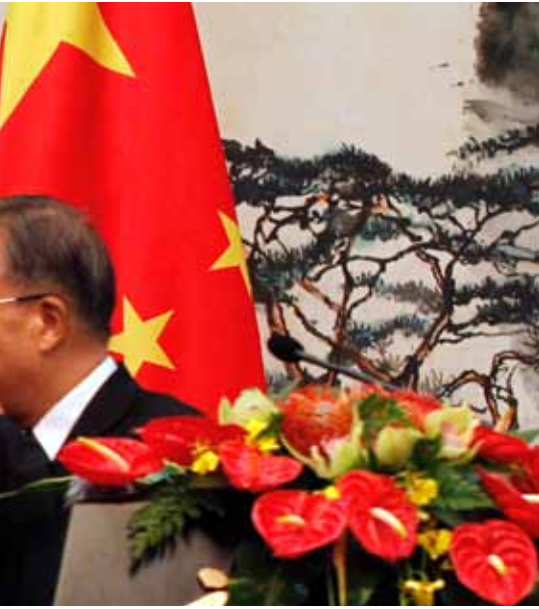
Çin ve genel olarak yükselen Asya, Avrupa'nın kriz sonrası geleceği için oldukça hayati öneme sahip. İlişkilerin daha güçlü bir diyalog ile siyasi zıtlaşmadan mümkün olduğunca uzak, karşılıklı ekonomik çıkarlar çerçevesinde tarafların hassasiyetlerini de göz önünde bulundurarak geliştirilmesi her iki tarafa da büyük fayda sağlayacak.

Başlıktaki soru Avrupa Birliği (AB)'nin mali sıkıntılarla boğuştuğu, Çin'in ise yüksek büyüme performansını sürdürerek döviz rezervlerini rekor seviyelere çıkarttığı bir dönemde yoğun bir şekilde soruluyor. Çin ile Avrupa ülkeleri arasında artan diplomasi trafiği de konunun uluslararası gündemde sürekli üst sıralarda kalmasını sağlıyor. Kriz bağlamında AB-Çin ilişkilerini doğru anlayabilmek için öncelikle ekonomik anlamda Avrupa'yı "mutlak muhtaç", Çin'i ise "mutlak muktedir" olarak görme yanılığımıza düşmememiz

gerekiyor. Onun yerine Avrupa'nın Çin'in sağlayacağı finansmana ne kadar ihtiyacı bulunduğunu, Çin'in Avrupa'ya yardım elini uzatmak konusunda ne gibi bir motivasyonunun olduğunu ve karşılıklı beklentileri tahlil etmeye ihtiyacımız var.

Avrupa, Çin'in en büyük ticaret ortağı ve Çin ile AB arasında yıllık toplam 500 milyar euroluk bir ticaret hacmi söz konusu. Büyüme modeli halen büyük ölçüde dış talebe bağımlı olan Çin, Avrupa'daki krizinden zarar görüyor. Bu nedenle daha güçlü bir Avrupa,

Çin'in kendi çıkarları açısından da belirleyici öneme sahip. Avrupa'ya yatırım yapmak, bir taraftan Çin'in teknoloji, marka ve "know-how" teknolojisine rahatça erişim sağlaması, diğer taraftan büyük ölçüde dolara endeksli olan varlıklarını çeşitlendirmesi açısından da önem taşıyor. Bununla birlikte birçok yazar, Çin'in Avrupa'nın zayıf durumundan bir fırsat çıkartarak AB'den bazı ödümler sağlayabileceğini, bu çerçevede silah ambargosunun kaldırılabilirliğini ve Dünya Ticaret Örgütü protokolüne göre 2016 yılı sonunda

Çin'e verilecek olan pazar ekonomisi statüsünün öne çekilebileceğini bildiriyor. Özetle, Çin'in kriz içerisindeki Avrupa'ya yardım ederek kendisi için de birçok fayda sağlaması mümkün.

Çin'in Avrupa'ya katkısı asgari düzeyde

Ne var ki tüm yazılanlara, Avrupa ile Çin arasında yapılan tüm zirvelere ve toplantılara rağmen, Çin'in Avrupa'ya henüz ciddi bir katkısı söz konusu değil. Çin'in döviz rezervlerinde euro endeksli varlıkların payı halen yüzde 20-25 seviyesinde. Diğer yandan Çin'in Avrupa Mali İstikrar Fonu (EFSF)'na katkısının ancak yüzde 10-15 civarında olduğu tahmin ediliyor. Çinli liderler daha fazla katkıda bulunabileceklerini söylüyorlar ama şu an için somut bir girişim olmadığı gibi ileride bu tür katkıların doğrudan değil IMF vasıtasıyla olacağı da mutlaka vurgulanıyor.

Doğrudan yatırım alanında Çin'in Avrupa'daki varlığı ise daha da düşük bir seviyede. Son birkaç yıldır artışa geçmiş olsa bile halen Çin'in Avrupa'daki doğrudan yabancı yatırımı 12 milyar dolar, başka bir deyişle Avrupa'daki tüm yabancı yatırımın yüzde 0,2'si seviyesinde. Bir kıyaslama yapacak olursak Avrupa'daki her bir dolarlık Çin doğrudan yatırımı karşılığında ABD'nin 115

dolarlık yatırımı söz konusu.

Kısacası Çin, Avrupa'nın kriz sürecinde kahraman bir kurtarıcıdan çok temkinli ve mütevazı bir katkı sağlayıcı konumunda. İtalya'da görüşme fırsatını bulduğumuz Çinli ekonomist Yu Yongding'e göre Çin hükümeti, 2008-09 krizinde dolara endeksli varlıkları yüzünden ağız çok yandı-ğı için riskli euro tahvillerine temkinli yaklaşıyor ve bu yüzden doğrudan katkıda bulunmak yerine IMF üzerinden hareket ederek kendisini güvence altına almak istiyor. Yu'nun sorduğu soru önemli: Avrupa henüz kendi içerisinde ortak bir yaklaşım oluşturamamışken, her kafadan ayrı bir ses çıkıyor-ken, Çin'in Avrupa'yı kurtarması nasıl beklenebilir? Bu arada Çin hükümetinin Avrupa ile olan ilişkilerini Brüksel kanalıyla değil, birbirinden bağımsız olarak tek tek üye ülkelerle sürdürdüğünü hatırlatmakta fayda var.

Bu arada Avrupa'nın da Çin'i bir kurtarıcı olarak gördüğünü söylemek mümkün değil. Şüphesiz ki krizden çıkış konusunda yeni kaynak yaratılmasının önemi büyük, ancak bu konuda iki noktaya dikkat etmek gerekiyor. Birincisi Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi ülkeler mali olarak "kurtarılmaya" ihtiyaç duysalar da euro bölgesinin bütünü için böyle bir durum en azından şimdilik söz konusu değil. İhtiyacı olan üye ülkeler için kaynak yaratılması da öncelikle euro bölgesi içerisinde çözülmesi gereken bir durum. İkinci olarak ise Avrupa yapısal zayıflıklardan kaynaklı bir kriz yaşıyor ve bunun çözümünü de kaynak aktarımından değil yapısal iyileştirmelerden ve reformlardan geçiyor. Çin'in bu konuda da yapabileceği bir şey yok.

Avrupa'nın yaklaşımı

Durum böyle iken Çin'den gelecek yardım Avrupa'ya kısa vadede fayda sağlayabilse de bir "olmazsa olmaz", ya da krizden çıkış için bir anahtar değil. Ancak Çin, göz ardı edilebilecek ve "olmasa da olur" denilebilecek bir aktör de değil. Bu durum karşısında Avrupa iki ayaklı bir yaklaşım sergiliyor. Birinci olarak, Avrupa her ne kadar Çin'den gelecek yatırıma kapılarını açık

tutsa da bu durumun Çin'in siyasi bir baskı oluşturmaya imkân verecek düzeye gelmesine müsaade etmiyor. Siyaset bilimci Andrew Small'in ifadesiyle "hayır diyebilen bir Avrupa" ile karşı karşıyayız. Small'a göre Avrupa şu anda sadece ekonomik değil varoluşsal bir kriz yaşıyor ve sırf daha fazla kaynak çekebilmek uğruna Çin'e siyasi ve stratejik konularda ödün vermek istemiyor. Örneğin, Çin'den gelecek yatırım, Avrupa'nın sahip olduğu bazı teknolojilerin ve know-how'ın Çinli firmalarla paylaşılmasına ya da silah ambargosu gibi toplumun hassas olduğu bazı konularda Çin'e taviz verilmesine yol açacaksa Avrupa buna sıcak bakmıyor.

Avrupa'nın kriz sürecinde Çin'e yaklaşımının ikinci ayağını ise Çin'i de içerecek şekilde tüm Asya'yı kapsayan yeni bir açılım oluşturuyor. Bugünlerde Brüksel'de rastlayacağımız tüm üst düzey yetkililer, Asya'nın öneminden ve AB'nin yeni kurulan ve bir nevi Dışişleri misyonu olan Dış Eylem Servisi'nin Asya'daki yeni girişimlerinden bahsediyorlar. ABD'nin de dış siyasetinde odağını Asya-Pasifik'e kaydırdığı bir dönemde, Avrupa Çin'e borçlu kalmak istemiyor. Diğer yandan da bu konuda temkinli davranarak Asya'da uzun vadede daha etkili ve kalıcı bir varlığa sahip olmak ve kıtanın tüm aktörleri ile ekonomik ve siyasi ilişkilerini daha sağlıklı ve dengeli bir zemine oturtmak için girişimlerini hızlandırıyor. Bu girişimler, Avrupa'ya kısa vadede krizden çıkması için asgari düzeyde katkı demek olsa da uzun vadedeki küresel konumu açısından büyük önem taşıyor.

Sonuç olarak Çin, krizdeki Avrupa'nın kurtarıcısı değil; olmaya da niyeti yok. Zaten Avrupa'nın böyle bir isteği de bulunmuyor. Ancak Çin ve genel olarak tüm yükselen Asya, Avrupa'nın kriz sonrası geleceği için oldukça hayati. İlişkilerin daha güçlü bir diyalog ile siyasi zıtlasmadan mümkün olduğunca uzak, karşılıklı ekonomik çıkarlar çerçevesinde tarafların hassasiyetlerini de göz önünde bulundurarak geliştirilmesi her iki tarafa da büyük fayda sağlayacak. ■